

LIBURUGINTZA

Asko idazten da gaur, egunkari ta aldizkarietan, luze ta labur. Baiña nik emen, gaia estuago artuz, liburu bat osotu nai dot, olerkariak poesi bat legez. Soloan lan dagianari nekazari edo lugiña esaten dautsagu, eta beronen lanari "lugintza". Era berean, liburuak idazten edo osotzen diarduanari, "liburugintzan" dabillega esan bearko.

Aurtengo "Korrika" eguna Zornotza ´n ospatu zan; Larra inguruan izan zan zaratarik nai-koa. Jente asko ibiltzen eta ikusketak ez gitxi. Onetariko bat gure komentu ate aurrean: gipuzkoar bat zan lan eta eragoiona. Zer lan gero? Antxiña, ez Otxandio ´n bakarrik, euskal erri osoan be, mota askotako kateak egiten ziran, baiña burdiñanezkoak; onek, ostera zurezkoak egiten ziarduan. Jente asko berari begira, lor ta lor. Arrigarri egiten jaken aren lana.

Kategintza.

Argintza, etxegintza, ikazgintza... Eta liburugintza: ba-dakizu zuk liburu bat zer dan, eskolara joaten asi ziñanetik. Gaur zenbat liburu daroezan umetxoak eskolara edo ikastolara doazanean, besapean, zorrotxoan...!

Eta zuk ba eta dakizu zelan egiten diran liburuak? Ormak arriakaz, etxeak arri-zementu ta burdiñez, ikaztoiak egur xeetuz, kateak burdiñez eta agaz. Eta liburuak? Itxura emon, irarri, josi, azala ezarri ta gaiñerako zerak irarkolan (inprentan) egiten dabez. Baiña zegaz? Nun dago gaia? Ori idazlearena dozu. Liburuan jarten dana, gizasemeak naiz emakumeak, bere buruaz sortzen dauana da. Gaia ondo pentsatu, ideiak garbi, esakunak zorrotz, eta letrak be ez edozelan, zutik baiño. Tarte banaka edo bika makiñaz batez be idatzi ta etxe argitaldariari eroan oi jako.

Aldez aurretik egin beizuz argitaratzeagaitik zenbat ordaindu bearko dozun, zenbat liburu izango diran, zelako papera, letra aundi naiz txikia eta abar. Eta zuk onartzen dozu edo ez dozu onartzen arek ekarri dautzun presupuestoa. Ak egindako aurre-kontua onartzen ba ´dozu, ak beingoan asten dautzu bere lana, eta aurretik berbaz naiz idatziz burutu dozuen itun-epe barruan egiña izango dozu liburua. Baldintza edo kondiziño au beteko ez ba ´leu, zuk zigortu zeinke irarkola-arduradun, aurre-kontutik zerbait jatxiaz edo.

Liburua osotu bitartean, lenengo galeradak bialdu dautzuz, zuk ikusi eta utsik balitz, arteztu dagizun; bi edo iru bider bialduko dautzuz uts-izpirik be arakatu ta zuzendu barik geratu ez dedin. Argazki edo marrazkirik ba ´lego, bego bakotxa bere lekuan, ez gorago ez beerago, artez eta dirdaitu baiño. Bai idazleak eta bai argitaratzaillak, arduraz ta ganoraz jokatu bear leukie emen, liburua dotore ta begi-betegarri agertu daiten.

Nik, andi ta txiki, 47 bat liburu daukadaz, neuk argitaratuak, eta eundaka artikulu ango ta emengo aldizkarietan argitara emonda; orreik guztiok eraz eta ondo ipiñi bear izan ditut, uts gogaikarririk agertu ez eiten. Orrek beti dakartzu zeregiña, ardurea. Guzti au, baiña, poz-ekarle be ba-dozu, eta pozik egiten danak ez dautzu orrenbeste neke karten. Duban egiten dira gauzok, eta onexek dira sarri poztasun bizierna emoten dautzuenak.

GERNIKA deritxona dozu nire azken liburua. Aurtun, Gernika bonbaz austu ebenetik 50 ´garren urte-muga dala-ta, osotua dot liburu au. Eta emen dozu liburugintza. Azaletik ikusi dogu. Eta gaia? Idazlearen lana?

Begira zelan osotu dodan nik GERNIKA. An, illabete batzuk dirala, otsaillaren asikeran, iru gazte gernikar etorri jatazan, poesi batzuk, Gernika ´ri buruzko idatzi batzuk, gai batzuk nai

ebezela-ta. Zer-edo-zer gertatu gura eben urte-muga ortarako. Nik, ostera, ezetzik ezin emon gazte arei. Baikor, gazte, maitekor ziran, eta... Zelan uko egingo? Apurka apurka areik eskatua batu ta metatzen asi nintzan, gogo onez asi be.

Laster neukan euki be pillu ederra Gernika ´ri begira egindako lanez 1937´ garreneko erretea izugarria izan zan, izan be, neuk be, naizta Bizkargi ertzetik, neure begi biakaz ikusi ta sentidua. Eta nik gazte arein guraria bete ondoren, zer egin neban gai-meta aregaz?

Pentsa ta pentsa pare bat egun erre ondoren, pillotu nebazan egur, abar, au da, gai guzti areikaz liburu barri bat osotu bear nebala, buruak emon eustan. Eta olantxe egiña da esku artean daukazun (edo euki bear zeunken) GERNIKA idaztia, 158 orrialdekoa.

Iru zatitan bananduta dago liburua: 1) Gernika **zoragarri**; 2) Gernika **erraustua**, eta 3) Gernika **kantuz goratua**.

Ona: Lenegoari dagokionez, berrogetamar urte dirala, doixtar goi-airekoak kiskali eben Gernika, euskaldunon uri santu maitea. Gaizkilleak guzurra zabaldu eben ondoren, geuk euskaldunok erre genduala Gernika; baiña egiak, naizta astiro, bidea egiten. Bizi da Gernika, len ederra ba ´zan, gaur ederrago.

Nik lengoa dakart gogora batez be, gai ugari oneikaz: Itz-erroa, Izkuntza, Kultur jaiak, Periak eta azokak, Musikalariak, Gernika istorian zear, Gernikako Merendidaea, Batzar-etxea, Batzarraren ospakizuna, zer diran foruak eta legeak, Jaun Zuria, Gatzaren auzia, Gure lkurriña, Arbola zaarra, J.A. Agirre ´ren zin-egitea, Juan Karlos Erregea, Garaikoetxea ta Ardantza Gernika ´n, Gernika gogoratuz...

Bigarren zatia au dator: Gernika kiskalia, Uri baketsua, Gaizkillearen erre, Ikusiak diardu kontatzen, Lenengo bonbak, Negarra ta intziria, Gabaz Gernika ´n, Illak eta zaurituak batzen, Testigantza batzuk: On Alberto Onaindia, Jose Labauria, Agirre Lendakaria, R.C. Stevenson, Hugh Thomas, Nik ikusitakoa, "Lauaxeta" preso, Picasso eta Gernika-Lumo ´ren agiria munduari bera zuzitua izan zan 50-garren urte-urrenean.

Eta irugarrenean olerkariak kantatzen dabe Gernika. Lengoak eta oraingoak. Ikus: J.M. Iparragirre ´k (Gernikako Arbola), Arrese-Beitia ´k (Arbola bat, Gernikako Arboleari, Gure Arbola gazteari, Gure Aretxaren kerizpea), K. Etxegarai ´k (Gernikako Aritzari), Kepa Enbeita ´k (Gernika), Jel-Orde ´k (J.M. Leizaola), (Gernika apurtua), Aita Onaindia ´k (Gernika sutan), X. Iratzeder ´k (Gernika!), Basarri ´k (Gernika puskatua), Luis Baraiazarra ´k (Gernikako Arbola), Lauaxeta ´k (Agur, Euzkadi), W. Wordsworth ´ek (The oak of Gernika), Gordobel ´ek (Emen dago), "Gernika" 1950, X. Jean Diharce ´ek (Haitz-pean), Eusebio Erkiaga ´k (Amaren itzala), Nemesio Etxaniz ´ek (Gernika), Txoti Txiki ´k (Agur, Gernika), Adolfo Larrañaga ´k (Gernika), Adolfo Larrañaga ´k (Gernikako su-garrak), Blas de Otero ´k (Gernika), Gabriel Zelaia ´k (Gernikako Arbola) eta Migel Unamuno ´k (Agur, Arbola bedeinkatube).

Auxe da nik oraintsu egindako liburu barriaren gai ta auzia. Gernika bakez egoan astelen batez egazkin pillu aundiz suntsitua izan zan, bertan bape errazoi barik ainbat eriotza egiñik. Garai aretan, egia, gudu gorria zan orruka. Baiña ori zala-ta uri baketsua olan erre! Noraiño jausi dan gizona! Eta zelan nastatu oi diran gauzak! Len eta orain zelako ziztu ta abiadaz dabillen guzurra!

Etsaiaren sumiña aserik, "Euzkotarren uri agurgarriaren erraustea egiña zan. Baiña — idatzi eban J.A. Agirre ´k — Gernikako Zugatzak, askatasun ikurra dogun Artizak, bere abar orriitsuak garrez gorrizturiko ortziruntz jasorik ebazala, osorik, ikerarik egiteke, fente irauan, askatasun alde, euskotarrak eundakaz euren bizia opaldu bear izanarren, berak ikurtzen dauzan egiak ez dirala egundo aldatu ez igaro egingo, gizadiari iragarri nai izan bai leutsen".

Orduan lez gaur be, askatasuna ta bakea, ez da besterik guk opa doguna. Nik bereziki "GERNIKA" liburuaren bidez.

Aita ONAINDIA